

สำเนา

ที่ กษ 1204/ว 0174

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ 10200

4 กุมภาพันธ์ 2553

เรื่อง การตกทอดทางมรดกแต่ทายาทโดยธรรม และการโอนสิทธิ ตามมาตรา 39 แห่ง พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดิน
เพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด 69 จังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ร่างกฎกระทรวง ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตกทอดทางมรดกแก่ทายาท
โดยธรรม และการโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก. พ.ศ.

2. บันทึกการถอดเทป รายการ “เชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯ อภิสิทธิ์” เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2552
3. ขั้นตอนการจัดที่ดิน การตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม และการโอนสิทธิ ตามมาตรา 39
4. แผนผังขั้นตอนการจัดที่ดิน การตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม และการโอนสิทธิ
ตามมาตรา 39

ด้วยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้เสนอร่างกฎกระทรวง
ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม หรือโอนไปยังสถาบัน
เกษตรกร หรือ ส.ป.ก. พ.ศ. ออกตามความในมาตรา 39 แห่ง พ.ร.บ.การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
พ.ศ. 2518 เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ โดยนายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงร่าง
กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวในรายการเชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯ อภิสิทธิ์ เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2552 ว่า
รัฐบาลได้แก้ไขปัญหาของประชาชน ในการโอนสิทธิ การตกทอดสิทธิในที่ดิน ส.ป.ก. ไปยังทายาทตาม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้งการโอนหรือซื้อที่ดินคืนกลับมายัง ส.ป.ก. ในกรณีที่ทายาท
ไม่ประสงค์จะประกอบเกษตรกรรม ซึ่งประเด็นที่นายกรัฐมนตรีกล่าวถึง มีประเด็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ
สิทธิประโยชน์ในที่ดินของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเป็นที่สนใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชน
ทั่วไป รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย 1 และ 2

ส.ป.ก. พิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานตามร่างกฎกระทรวงดังกล่าว
ข้างต้น จึงขอชักชวนและทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1. ประเด็นที่นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงการโอนสิทธิ การตกทอดสิทธิในที่ดิน ส.ป.ก. ไปยัง
ทายาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการโอนหรือซื้อที่ดินคืนกลับมายัง ส.ป.ก. ในกรณีที่ทายาท
ไม่ประสงค์จะประกอบเกษตรกรรม ในรายการเชื่อมั่นประเทศไทยฯ นั้น เป็นการโอนสิทธิในที่ดินภายหลังจาก
เกษตรกรได้รับโอนกรรมสิทธิในที่ดินจาก ส.ป.ก. แล้ว ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการตามกฎกระทรวง
ดังนั้น ส.ป.ก. จึงได้เสนอร่างกฎกระทรวงตามมาตรา 39 และคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม
2552 อนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ขณะนี้อยู่ในระหว่าง
การพิจารณาตรวจร่างจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

2. วัตถุประสงค์การเสนอออกกฎกระทรวงตามมาตรา 39 เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน
ของทายาทโดยธรรม ให้สามารถจดทะเบียนรับโอนมรดกสิทธิในที่ดินแทนผู้ตายได้ เนื่องจากกรณีที่ดินได้แจ้ง
ว่า การดำเนินการในเรื่องการแบ่งแยก หรือการตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรมตามคำขอ ตามนัย

มาตรา 39 จะกระทำไม่ได้เมื่อมีแนวทางปฏิบัติโดยออกเป็นกฎกระทรวงแล้ว จึงจะดำเนินการจดทะเบียนรับโอนมรดกสิทธิได้

3. การตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม และการโอนสิทธิในที่ดินตามนัยมาตรา 39 หมายถึงที่ดินที่เกษตรกร ได้รับโอนกรรมสิทธิในที่ดินจาก ส.ป.ก. โดยผ่านกระบวนการจัดทำสัญญาเช่าซื้อ และมีการชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนแล้ว

4. การโอนสิทธิให้กับทายาทโดยธรรม หรือโอนสิทธิให้กับบุคคลอื่น ในขณะที่เกษตรกรยังมีชีวิตอยู่นั้น ไม่สามารถดำเนินการได้ เว้นแต่กรณีการโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก. เท่านั้น ดังนั้น บุคคลทั่วไปที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด จึงไม่สามารถโอนสิทธิโดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมายของ ส.ป.ก. ดังกล่าวได้ ทั้งนี้ การห้ามโอนสิทธิ ตามมาตรา 39 เป็นการห้ามโอนตลอดไป

5. ในการซื้อที่ดินคืนตามร่างกฎกระทรวง ส.ป.ก. จะต้องมีการตรวจสอบสภาพความเหมาะสม และการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมทั้งมูลค่าของราคาที่ดิน และเสนอคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อพิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ และราคาที่ดินที่จะซื้อคืน

พร้อมนี้ ส.ป.ก. ได้จัดทำขั้นตอนการจัดที่ดิน การตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรมและการโอนสิทธิ ตามมาตรา 39 และสาระสำคัญของร่างกฎกระทรวง รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย 3 และ 4 เมื่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้พิจารณาตรวจร่างแล้วเสร็จ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ลงนามในกฎกระทรวงเพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลใช้บังคับแล้ว จะได้แจ้งให้ทราบต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และชี้แจงทำความเข้าใจ ให้กับเกษตรกรและประชาชนทั่วไปให้ทราบด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายสถิตพงษ์ สุดชูเกียรติ)

รองเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

สำนักกฎหมาย

โทร. 0-2281-2940

โทรสาร 0-2281-2902

ร่าง
กฎกระทรวง
ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม
หรือโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก.
พ.ศ.

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2519 และ มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518 อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติ บางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 41 มาตรา 42 และมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

“ผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับสิทธิจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยได้รับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ข้อ 2 การดำเนินการจดทะเบียนเพื่อแบ่งแยกที่ดิน หรือเพื่อโอนสิทธิในที่ดินเพื่อประโยชน์ ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จะกระทำได้เฉพาะในกรณี ดังต่อไปนี้

- (1) การตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม
- (2) การโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก.

หมวด 1

การตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม

ข้อ 3 การตกทอดทางมรดกแก่ทายาทโดยธรรม เพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปในการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรม เมื่อผู้ได้รับสิทธิในที่ดินถึงแก่ความตาย ให้ที่ดินนั้นตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ข้อ 4 ให้ทายาทโดยธรรม ดำเนินการ ดังนี้

(1) ยื่นคำขอรับสิทธิในที่ดินไปใช้ประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อจากผู้ตาย โดยยื่นต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดในเขตที่ดินตั้งอยู่ ทั้งนี้ ตามแบบที่ ส.ป.ก. กำหนด พร้อมแนบ หลักฐาน ดังนี้

- (ก) สำเนาหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน
- (ข) สำเนาใบมรณบัตร

(ค) เอกสารหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิได้รับมรดก เช่น สำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประชาชน

(2) ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ออกหนังสือให้แก้ทายาทโดยธรรมเพื่อให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ในการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ที่ได้มาจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ทั้งนี้ ตามแบบที่ ส.ป.ก. กำหนด ภายในกำหนดสามวันทำการนับแต่วันที่รับเอกสารครบถ้วน

(3) ให้ทายาทโดยธรรม นำหนังสือที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดออกให้ มายื่นคำขอจดทะเบียนรับมรดก ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินสาขา ในเขตท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่

หมวด 2

การโอนไปยังสถาบันเกษตรกร หรือ ส.ป.ก.

ข้อ 5 เมื่อผู้ได้รับสิทธิในที่ดินประสงค์จะโอนที่ดินไปยังสถาบันเกษตรกรเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้ผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน และสถาบันเกษตรกรที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกำหนด ยื่นคำขอต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ในเขตที่ดินตั้งอยู่ ทั้งนี้ ตามแบบที่ ส.ป.ก. กำหนด พร้อมแนบหลักฐาน ดังนี้

(ก) สำเนาหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

(ข) สำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประชาชน

(ค) เอกสารหลักฐานของสถาบันเกษตรกร ที่มีความประสงค์จะรับโอนที่ดิน

(2) ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ออกหนังสือให้สถาบันเกษตรกรเพื่อให้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ในการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ที่ได้มาจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

(3) ให้สถาบันเกษตรกรนำหนังสือที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดออกให้ มายื่นคำขอจดทะเบียนเพื่อรับโอนสิทธิ ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินสาขาในเขตท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่

ข้อ 6 เมื่อผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน มีความประสงค์ยกให้ ส.ป.ก. หรือจะขายที่ดินคืนให้กับ ส.ป.ก. ให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) ผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน แจ้งความประสงค์การยกให้ หรือการเสนอขายที่ดิน แล้วแต่กรณี โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดในเขตที่ดินตั้งอยู่ ทั้งนี้ ตามแบบที่ ส.ป.ก. กำหนด

(2) ให้สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดที่ได้รับคำขอ ออกใบรับให้กับผู้ยื่นคำขอ และตรวจสอบสภาพการถือครองและการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ภาระผูกพันในที่ดิน ขนาดแปลงที่ ทำเลที่ตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์ในที่ดินรวมทั้งมูลค่าของราคาที่ดิน ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมกำหนด

(3) ในกรณีที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด ตกลงรับให้ หรือตกลงซื้อที่ดิน ให้ทำหนังสือแจ้งผู้ได้รับสิทธิในที่ดิน เพื่อจดทะเบียนโอนที่ดิน ณ สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินสาขาในเขตท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ต่อไป

หมวด 3
การโอนที่ดินกลับคืน ส.ป.ก.

ข้อ 7 เมื่อได้มีการจดทะเบียนโอนที่ดินตามข้อ 4 หรือข้อ 5 แล้ว หากปรากฏว่าทายาทโดยธรรม หรือสถาบันเกษตรกร แล้วแต่กรณี ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในที่ดินตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ ให้ ส.ป.ก. ทำความตกลงจัดซื้อที่ดินกับทายาทโดยธรรม หรือสถาบันเกษตรกร แล้วแต่กรณี เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่อไป

ในกรณีที่ทายาทโดยธรรมหรือสถาบันเกษตรกร แล้วแต่กรณี ไม่ยินยอมตกลงในการจัดซื้อที่ดินของ ส.ป.ก. ให้ ส.ป.ก. ดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

ให้ไว้ ณ วันที่ เดือน..... พ.ศ.

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย